

ИЗВЕШТАЈ ЗА РОДОВО ОДГОВОРНО БУЏЕТИРАЊЕ (2021 година)

1. Податоци за избраната Програма

Име на програмата:

Програма за поддршка на претприемништвото, конкурентноста и иновативноста на малите и средните претпријатија во 2021 година

Сектор (организациона единица) надлежен за спроведување на програмата:

Сектор за промоција на претприемништвото, истражување и информатичка поддршка и Сектор за институционална поддршка, меѓународна соработка и развој на програми

Вид на програмата

- Хоризонтална
 Вертикална

Како програмата е поврзана со Стратегијата за родова еднаквост 2021-2026:

Во точка Стратегијата за родова еднаквост 2021 – 2026 година се истакнува дека економското јакнење претставува еден од најзначајните фактори и цел во постигнувањето на родовата еднаквост, која во себе содржи повеќе елементи насочени кон: елиминација на разните форми на дискриминација; промовирање на повеќе и подобри работни места за жените, во смисла на број на вработени и квалитет на вработувањето и намалувањето на феминизацијата на сиромаштијата.

До сега се спроведени повеќе проекти од областа на пазарот на трудот и еднаквите можности во насока на поддршка, односно поттикнување на женското претприемништво, преку програмски активности и предвидени стратешки цели и активности во сродни национални документи и оперативни планови, со што е направен напредок на состојбата со вклучување на жените во категоријата на самовработени. Сепак, останува предизвикот многу повеќе да се работи во оваа област во насока на зголемување на стапката на вработеност кај жените.

Со Програмата за поддршка на претприемништвото, конкурентноста и иновативноста на малите и средните претпријатија во 2021 година (објавена во Службен весник на РСМ бр.12 од 18 јануари 2021 година), предвидени беа 14 мерки и програмски активности кои имаат за цел промоција и поддршка на претприемништвото во Република Северна Македонија, самовработување на невработените лица, менторирање на малите и средните претпријатија, зголемување на конкурентноста на постојните претпријатија и генерирање на нови работни места. За реализацијата на програмските активности Агенцијата поднесе годишен извештај до Владата на Република Северна Македонија. Со програмските активности се опфатени повеќе целни групи, како што се невработените лица, малите и средните претпријатија, потенцијалните претприемачи, старт ап фирми, студенти и ученици, локални консултанти, жени претприемачи и други.

2. Вовед

Со буџетската изјава за периодот 2020-2022 година, АППРСМ го инкорпорираше принципот на еднакви можности во програмските активности:

- Зголемен број на жени корисници на ваучерскиот систем на советување.
- Зголемен број на обучени жени ментори и менторирани МСП управувани од жени
- Унапредување на системот за прибирање податоци со родово разделени податоци.
- Подобрена промоција преку обуките за поддршка на женското претприемништво

3. Позадина/контекст

Мерките и активностите предвидени во годишната програма на Агенцијата имаат за цел:

- Целта на Програмата за самовработување е намалување на невработеноста и отворање нови работни места. Програмата се реализира преку обука на заинтересирани невработени лица за осознавање на претприемништвото, изготвување на одржливи бизнис планови, помош при регистрација на сопствен бизнис и финансиска поддршка за започнување на бизнисот и/или финансиска поддршка за формализација на постојни бизниси на евидентирани невработени лица кои имаат искуство во вршење на дејноста.

- Ваучерскиот систем на советување го поддржува обезбедувањето на услуги на советување и развој на деловната активност во форма на наплативи ваучери. Ваучерите им дозволуваат на корисниците да изберат овластени советници според мониторингот и методологијата одобрена од АППРСМ. Помошта за самовработување се обезбедува бесплатно на невработените, додека поддршката за МСП е во вид на соодветен грант, односно 50% учество на клиентот и 50% субвенција.

- Преку системот на стандардизирани менторски услуги на АППРСМ, претприемачите имаат лесен пристап до ментори и мрежа на ментори кои му помагаат на претприемачот да ја препознае клучната точка на потенцијалот на своето работење. Процесот на менторство се одвива по Методологијата за спроведување на стандардизирани менторски услуги, развиена во соработка со Јапонската агенција за меѓународна соработка (JICA). За корисниците се обезбедува сеопфатна поддршка преку индивидуален пристап, односно 50 часа по корисник кои се реализираат во директна соработка помеѓу менторот и сопственикот и/или правниот застапник/менаџментот на субјектот.

- Невработените лица и претприемачите преку проектот ИНФО ПУЛТ добиваат најразлични информативни услуги од областа на деловна помош, информации за извори за финансирање на својот бизнис, информации за кредитна помош, информации за мерки и програми за поддршка на невработени и МСП преку Владата на Република Северна Македонија и други институции, за потенцијални можности за инвестирање во регионот, информации за учество и аплицирање во домашни, странски и меѓугранични проекти, за потенцијалната консултантска помош за решавањето на конкретните проблеми во работењето, информации за саеми, трговски мисии и бизнис форуми во земјата и странство и други деловни информации и интернет истражувања.

- Главна цел на обуките на АППРСМ за подготовка на бизнис план е младите луѓе (студентите и средношколците) да се да се мотивираат да почнат сопствен бизнис, да се стекнат со претприемачки вештини како и да знаат самостојно да изработат бизнис план. На обуките им беа презентирани бизнис модели на денешницата како и можностите за финансирање во нашата држава.

- Преку обуките на АППРСМ за претприемачко образование на млади лица беше да се мотивираат слушателите да отворат сопствен бизнис преку примери од реалниот сектор во Република Северна Македонија, да стекнат почетни претприемачки вештини и знаења како и да ја зголемат свеста за достапните Владини програми за финансирање и техничка поддршка во фазите на ран развој на бизнисот.

-Обуките за наставници и професори кои го предаваат предметот претприемништво и бизнис имаа за цел слушателите да го збогатат своето знаење во доменот на новите трендови од областа на претприемништвото, социјалното претприемништво, социјални иновации, зелено претприемништво како и запознавање со концептот на целите за одржлив развој на ОН. Понатаму, да се запознаат со новите методи на социјалното претприемачко учење со цел поттикнување на младите да отвораат сопствени бизниси кои ќе решат некој проблем во поширокото опкружување.

- Главна цел на обуките за зголемување на конкурентноста на МСП се малите и средните претпријатија, (во 2021 година обуките ги посетија претежно претставници од угостителската дејност, како најпогодени за време на кризата предизвикана од пандемијата Ковид-19), со цел да го збогатат своето знаење за комуникациски вештини.

-Јакнење на капацитетите и вештините на локалните консултанти со кои ќе им се помогне на претпријатијата во зајакнувањето на нивната конкурентност на домашниот и странскиот пазар.

-Подигање на свеста за социјалното претприемништво, запознавање со карактеристиките на социјалните претпријатија, нивната социјална мисија чија основна цел им е да решат некој општествен проблем а не максимизација на профит и остварениот профит да се реинвестира за решавање на општествени проблеми.

-Промоција на женското претприемништво како мотор за генерирање на нови работни места преку организирање на обуки кои треба да вклучуваат различни теми за подигање на нивото на конкурентност кај веќе постоечки претпријатија раководени од страна на жени претприемачи и едукација на потенцијални жени претприемачи.

4. Остварени резултати, промени и влијанија (се следат почетните состојби и индикаторите кои укажуваат на промени)

Во следните програмски активности во 2021 година воведена е родово разделена статистика:

1.Поддршка на Самовработувањето како дел од ОП 2021 на МТСП

Изработени бизнис планови

Жени	814	47%
Мажи	933	53%
ВКУПНО	1747	

Регистрирани фирми

Жени	654	42%
Мажи	899	58%
ВКУПНО	1553	

2. Ваучерски систем на советување

Од вкупно 48 ваучери 21% се издадени на жени а 79% на мажи:

Мажи	Жени	Вкупно
38	10	48

Две фирми управувани од жени од Охрид и Скопје земале ваучери за:

1) Деловно планирање и 2) Подготовка за ИСО 9001

Односно од издадени ваучери за управители на МСП 5% се издадени на жени, а 95% на мажи.

Од издадени ваучери за самовработување 20% се издадени на мажи, а 80% на жени или:

ВСС и Самовработување

Мажи	Жени	Вкупно
2	8	10

3. Воспоставување на систем на стандардизирани менторски услуги

-Програмската активност воспоставување на стандардизирани менторски услуги се реализира во рамките на регионалниот проект „Воспоставување и промоција на менторските услуги за МСП во Западен Балкан“, поддржан од Јапонската Агенција за Меѓународна Соработка – ЈИСА. Покрај АППРСМ партнери во Проектот се Агенциите надлежни за поддршка на развојот на МСП од Србија – регионален лидер, Црна Гора и Босна и Херцеговина.

Во 2021 година заради ситуацијата со Ковид 19 не се организираа обуки за нови ментори и за реализација на програмската активност се ангажираа постојните обучени ментори во претходните години.

За реализацијата на оваа програмска активност во 2021 година од вкупно ангажирани 15 ментори, 9 ментори се жени, а 6 ментори се мажи. По спроведеното менторирање вкупно се менторирани 54 претпријатија од кои 13 претпријатија чии сопственици се жени, а 41 претпријатие чии сопственици се мажи.

4. Обуки за подготовка на бизнис план

- Главна цел на обуките на АППРСМ за подготовка на бизнис план е младите луѓе (студентите и средношколците) да се да се мотивираат да почнат сопствен бизнис, да се стекнат со претприемачки

вештини како и да знаат самостојно да изработат бизнис план. На обуките им беа презентирани бизнис модели на денешницата како и можностите за финансирање во нашата држава.

Обуките беа реализирани во Охрид СОУ „Кирил и Методиј“ на 7 септември, во Прилеп средно економско училиште „Кузман Јосифовски Питу“ на 10 септември, Скопје, на Универзитетот Американ Колеџ Скопје на 12ти септември 2021 г., во Радовиш СОУ „Коста Сусинов“ на 13 септември, во Гостивар во средните училишта „Гостивар“ и „Гимназија“ на 15ти септември, во Дебар СОУ „28 Ноември“ на 17ти септември, во Куманово во СОУ „Перо Наков“ на 21 септември, и во Кичево во СОУ „Мирко Милески“ на 22 септември 2021 година.

На обуките земаа учество 209 слушатели од Скопје, Прилеп, Куманово, Гостивар, Кичево, Радовиш, Дебар и Охрид. Меѓу кои 13% беа жители на градот Скопје, 15% од присутните беа жители од градот Прилеп, 5% од Куманово, 17% од Гостивар, 13% од Кичево, 13% од Радовиш, 12% од Дебар и 15% од Охрид. Родовата структура броеше 62% жени и 38% мажи.

5. Обуки за претприемачко образование

- Главна цел на обуките на АППРСМ за претприемачко образование на млади лица беше да се мотивираат слушателите да отворат сопствен бизнис преку примери од реалниот сектор во Република Северна Македонија, да стекнат почетни претприемачки вештини и знаења како и да ја зголемат свеста за достапните Владини програми за финансирање и техничка поддршка во фазите на ран развој на бизнисот.

Обуките беа реализирани во Скопје, на 6ти септември, СОО „Горче Петров“, Крива Паланка, 9ти септември на „Универзитетот Америка Колеџ Скопје“, на 9ти септември, „Младински центар Лоја“, и на 10 септември 2021 г., СОУ „Кузман Јосифовски – Питу“, Прилеп.

На обуките земаа учество 102 слушатели од Скопје, Прилеп, Крива Паланка и Тетово. Меѓу кои 24% беа жители на градот Скопје, 25% од присутните беа жители од градот Прилеп, 29% од Крива Паланка и 22% од Тетово. Родовата структура броеше 34% мажи и 67% жени.

6. Обуки за локални консултанти

Реализирани беа (3) три обуки за локални консултанти со цел нивно здобивање на дополнителни знаења и вештини, со кои ќе им се помогне на претпријатијата во зајакнувањето на нивната конкурентност на домашниот и странскиот пазар, согласно досегашните анализи за потребите од обуки кај малите и средните претпријатија изработени во регионот и во земјата

Обуките беа реализираа во Охрид на 7 септември 2021 г. во ресторанот Кај Каневче на отворено, Скопје на 9 септември 2021 г. во тренинг центарот на МАЦЕФ, Прилеп на 10 септември во Музејот на Град Прилеп. Обуката ја следеа 79 слушатели, од кои 43 жени и 36 мажи, односно 54 % жени и 46% мажи.

7. Обуки за наставници/професори кои го предаваат предметот претприемништво и бизнис

-Главна цел на обуката беше слушателите да го збогатат своето знаење во доменот на новите трендови од областа на претприемништвото, социјалното претприемништво, социјални иновации, зелено претприемништво како и запознавање со концептот на Целите за одржлив развој на ОН. Понатаму, да се запознаат со новите методи на социјалното претприемачко учење со цел поттикнување на младите да отвораат сопствени бизниси кои ќе решат некој проблем во поширокото опкружување.

Обуките беа реализирани во Кочани, гимназија „Љупчо Сантов“ – 1 јули 2021 г., Велес, гимназија „Кочо Рацин“ – 2 јули 2021 г., Скопје, Универзитет Американ колеџ Скопје - 8 јули 2021 г. и Битола – 9ти јули 2021 г. во гимназијата „Јосип Броз Тито“.

На обуките земаа учество 104 слушатели од Штип, Кочани, Винаца, Битола, Прилеп, Куманово, Кавадарци, Велес, Гостивар, Скопје, Крива Паланка и Неготино. Меѓу кои 92% професори од средно образование, 3% од основно образование и 5% наставен кадар од високо образование. Родовата структура броеше 76% женски и 24% машки лица.

8. Обуки за зголемување на конкурентноста на МСП

-Главна цел на обуките беа мали и средни претпријатија во угостителската дејност, како најпогодени за време на кризата предизвикана од пандемијата Ковид-19, со цел да го збогатат своето знаење за комуникациски вештини. Обуките беа реализирани во Хотел Амбасадор, Скопје (10 ноември 2021 година), Хотел Фени, Кавадарци (11 ноември 2021 година), Хотел Гратче, Кочани (12 ноември 2021 година) и Комплекс хотели Бистра, Тетово/ Маврово и Ростуше (15 ноември година).

На обуките земаа учество 102 слушатели од 12 угостителски капацитети лоцирани во околината на Скопје, Тетово, Кочани и Кавадарци. Родовата структура броеше 35% женски и 65% машки лица.

9. Обуки за промоција на социјалното претприемништво

Главна цел на Обуката е кај слушателите да се подигне свеста за спроведување на општествено одговорни практики и покажување на интерес за подобро функционирање во насока на општествената одговорност, како и понатамошна промоција на концептот за социјално претприемништво.

Обуките беа реализирани во Велес, гимназија „Кочо Рацин “ и во Куманово, СОУ „Перо Наков “ во септември 2021 година.

На обуките земаа учество 47 слушатели од Велес и Куманово. Меѓу кои 81% беа жители на градот Велес, а 19% од присутните беа жители од градот Куманово. Родовата структура броеше 55% мажи и 45% жени.

10. Обуки за женско претприемништво

-Главна цел на овие две обуки беше да се постигне широка информираност кај жените за претприемачите намери и вештини, како и за инструментите за финансиска поддршка на женско претприемништво, согласно Акцискиот план за имплементација на Стратегијата за развој на женското претприемништво во Република Северна Македонија 2019-2023 година. Едната обука се реализираше во градот Штип во (во аулата на Драмскиот театар Штип), а другата обука се реализираше во градот Охрид (во ресторанот Кај Канвече) во месец септември 2021 година..

На обуките земаа учество 41 слушателки од Штип и Охрид. Меѓу кои 27% активистки од здруженија на млади, 24% студенти, 20% средношколци, 17% вработени и 12% сопственички на бизниси. Родовата структура броеше 100% женски.

5. Анализа на буџетски алокации (планирани и потрошени средства, по корисник, дополнителни средства, специфични трошоци за жени).

Во анализата на буџетските алокации можете да се водите од:

Анализа на потрошените средства во однос на поставените индикаторите за таа програма;

Потрошени средства за реализирани активности од областа на родовата рамноправност и извор на средства со Буџетот на АППРСМ: од вкупно средства **20.800.000,00 денари** потрошени за жени во 2021 година се **10.623.110,00 денари**.

1. Од вкупно 1747 бизнис планови изработени од страна на овластените советници за кандидатите во Програмата за самовработување, 814 бизнис планови се изработени за жени, што претставува 47% учество на жените во оваа програмска активност. Потрошени средства за жени се 9.116.800,00 денари.

2. Во ваучерскиот систем на советување од вкупно реализирани 48 ваучери, 38 ваучери се за мажи, а 10 за жени или 21% учество на жените во оваа програмска активност. Потрошени средства се 185.832,00 денари, 3. Во однос на обуките за женско претприемништво реализирани се 2 обуки за 41 жени и потрошени се вкупно 139.000,00 денари, 4. Во рамките на програмската активност за стандардизирани менторски услуги потрошени средства за менторирање на 13 претпријатија се 485.000,00 денари.

5. Обуки за подготовка на бизнис план-142.600,00 денари, 6. Обуки за претприемачко образование - 127.300,00 денари, 7. Обуки за локални консултанти-102.060,00 денари, 8. Обуки за наставници/професори кои го предаваат предметот претприемништво и бизнис -182.400,00 денари, 9. Обуки за зголемување на конкурентноста на МСП- 66.500,00 денари, 10. Обуки за промоција на социјалното претприемништво-76.450,00 денари.

6. Тесни грла и научени лекции (Како можеме да ја подобриме во иднина политиката/програмата за да обезбеди подобри резултати согласно дефинираните индикатори)

Во имплементацијата на Програмата за 2021 година се продолжува со интегрирање на родовиот концепт, со тоа што со родово буџетската изјава 2016-2019 година беше вклучена само програмската активност – Ваучерски систем на советување, а со родово буџетската изјава 2020-2022 година покрај оваа програмска активност ќе бидат застапени и следните програмски активности :

1. Ваучерски систем на советување

2. Воспоставување на систем на стандардизирани менторски услуги

3. Обуки за поддршка на женско претприемништво

Согласно буџетската изјава која ја приложи АППРСМ за периодот од 2020-2022 година се предвидени аутпут индикатори и тоа:

- воведена родово разделена статистика на корисниците на ваучерскиот систем на советување

- Најмалку 6 ваучери издадени за жени корисници на ваучерскиот систем на советување од вкупно 30-40 реализирани ваучери.

- Воведена родово разделена статистика за менторите и корисниците на стандардизираните менторски услуги

- Најмалку 4 обучени жени ментори и најмалку 6 менторирани мали и средни претпријатија управувани од жени претприемачи

- Воведена родоворазделена статистика на учесниците на обуките за поддршка на женското претприемништво.

7. Заклучоци и препораки

АППРСМ работи на унапредување на концептот за родово буџетирање во рамките на својата Годишна програма и работиме на негово постепено воведување во сите програмски активности.

Одобрил:

В.д. Директор

Хајрула Мисини

